

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

**з *«Сучасної української літературної мови, історії української
літератури, методики навчання української мови,
методики навчання української літератури»***

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Спеціальність: 7. 02030301 Українська мова і література*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розбудова системи національної освіти, її докорінне реформування в умовах суверенності України мають сьогодні стати, як проголошує Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), основою “відтворення інтелектуального духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень національного відродження”. Це спричиняє значні зміни у функціонуванні та ставленні до вивчення української мови. Державний статус української мови може бути реалізований за умов розширення суспільних сфер україномовного спілкування, що означає створення відповідних соціальних, психолінгвістичних, освітньо-культурних передумов для оволодіння державною мовою. Щоб запровадити ці основні положення концепції вивчення української мови в систему державної освіти, слід здійснити комплексні заходи, серед яких на першому місці є докорінне поліпшення лінгвістичної підготовки вчительських кадрів.

Всебічна підготовка спеціалістів філологічного циклу передбачає глибоке знання мови, а також пізнання тих закономірностей і тенденцій, що виявляються у сфері мовлення. Фахівець зобов’язаний бездоганно володіти як усною, так і писемною формами мовлення, знати лексичні, фразеологічні, фонетичні, словотворчі і граматичні засоби, оволодіти практичними навичками, які ґрунтуються на глибокому знанні теорії мови. Тільки за такої умови фахівець зможе правильно розв’язувати ті відповідальні завдання, що поставили перед ним уряд, держава, загалом український народ. Недарма свого часу В.О.Сухомлинський зазначав, що “слово – це найважливіший педагогічний інструмент, його нічим не заміниш”.

Навчальній дисципліні “Сучасна українська літературна мова” належить провідне місце в системі навчальних дисциплін, що викладаються на філологічному факультеті. Предметом вивчення є українська мова від часів Т.Г.Шевченка і до наших днів. Головне завдання курсу – подати глибокі наукові знання фонетичної системи, лексичного складу і граматичної будови сучасної української літературної мови, допомогти їм практично оволодіти її літературними нормами.

У результаті вивчення академічної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» **вступник повинен знати:**

- поняття фонеми, алофона фонеми, типи алофонів (основні, позиційні, комбінаторні);
- закономірності сполучуваності звукових одиниць в українській літературній мові;
- живі чергування (асиміляцію, спрощення, дисиміляцію);
- регулярні фонологічні чергування у складі морфем, пов’язані зі словотвором і словозміною;
- основні закономірності наголошування слів в сучасній українській літературній мові;

- сучасні орфоепічні норми;
- основні принципи написання слів;
- джерела походження одиниць української лексики;
- лексико-семантичні відношення між словами;
- функціональні особливості різних груп лексики;
- принципи лексикологічного аналізу слова;
- різні підходи до класифікації фразеологізмів;
- лексико-граматичні зміни фразеологічних одиниць;
- джерела формування фразеологізмів української мови, використання фразеологізмів у різних стилях мови;
- принципи укладання словників, типи лексикографічних праць;
- основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія;
- граматичне значення слова у його відношенні до лексичного значення;
- способи вираження граматичних значень слова в сучасній українській літературній мові;
- синтетичні й аналітичні граматичні форми слів в українській мові;
- систему граматичних категорій в українській мові, морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії;
- синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення мінімальних синтаксичних одиниць у синтаксичних конструкціях;
- типологію синтаксичних конструкцій у формально-граматичному, семантичному та комунікативному аспектах.

Вступник повинен уміти:

- диференціювати фонетичні, лексичні, граматичні і стилістичні норми української літературної мови;
- виявляти різноманітні лексико-семантичні відношення між словами;
- характеризувати лексичні одиниці за джерелами їхнього походження;
- пояснювати семантику слів іншомовного походження;
- пояснювати значення і функції слів, що входять до складу загальнонавчальної, суспільно-політичної, специфічно-побутової, професійно-виробничої, науково-термінологічної та емоційної лексики;
- аналізувати значення та структурні типи фразеологізмів – ідіом і фразеологічних одиниць;
- аналізувати вимову голосних і приголосних, визначати; типові артикуляційні ознаки фонем української мови;
- виявляти й аналізувати різні випадки живих чергувань приголосних;
- пояснювати чергування голосних і приголосних у випадках словозміни та словотвору;
- здійснювати морфемний та словотворчий аналіз слів, визначати словотворче значення афіксальних морфем, реконструювати словотворче гніздо однокореневих слів;
- визначати граматичний статус слів та їхні диференційні морфологічні ознаки;

- визначати семантичні та формально-граматичні ознаки конструкцій синтаксичного рівня мови, схематично відтворювати структуру реченнєвих конструкцій, будувати речення за визначеною схемою;

- пояснювати вживання розділових знаків у реченнях різного рівня складності.

Отже, зміст пропонованої програми спрямований на реалізацію завдань фахової підготовки вчителя української мови, науково спроможного, такого, що володіє сучасними лінгвістичними знаннями та умінням їх творчо застосовувати у своїй педагогічній практиці.

Кваліфікаційні вимоги з методики навчання української мови

Вступник повинен **знати**:

- мету, предмет і завдання методики навчання української мови як науки і навчальної дисципліни, її значення для фахової підготовки спеціалістів та зв'язок з мовознавством, педагогікою, психологією; вимоги до змісту й рівня навчальних досягнень учнів з української мови;

- шляхи формування соціальних, мотиваційних і функціональних компетентностей учнів засобами української мови;

- зміст і структуру шкільного курсу української мови;

- традиційні та інноваційні методи і прийоми навчання української мови;

- типологію уроків і можливі форми їх проведення; структуру уроків

кожного типу;

- види робіт з розвитку зв'язного мовлення та методику їх проведення;

- систему усних і письмових вправ та методику їх проведення;

- сутність особистісно зорієнтованого, комунікативно-функціонального та текстоцентричного підходів до навчання мови;

- види планування роботи вчителя мови та контролю за навчальними досягненнями учнів; критерії й норми оцінювання знань, умінь і навичок учнів;

- методичні шляхи організації і проведення позакласної роботи з мови;

- зміст і структуру програм, підручників і посібників з української мови.

Вступник повинен **уміти**:

- творчо користуватися методичною літературою, досвідом учителів-новаторів;

- володіти технологією сучасних методів і прийомів організації навчальної діяльності учнів;

- планувати навчальний матеріал на рік, складати календарно-тематичний план;

- укладати план-конспект уроку: визначати тип уроку, його структуру, формулювати мету, розробляти його зміст, добирати дидактичний матеріал, створювати систему вправ, прогнозувати пізнавальну діяльність учнів, добирати відповідні типи уроків, забезпечувати їх належним обладнанням, ефективно використовувати наочні і технічні засоби;

- перевіряти письмові роботи учнів, оцінювати їх, облікувати та класифікувати помилки, працювати над запобіганням їм;
- володіти методами і прийомами розвитку культури мовлення учнів; організовувати і проводити різні види контролю за учнівськими знаннями та вміннями;
- проводити різні види позакласної роботи, складати сценарії позакласних заходів;
- працювати з навчально-методичною літературою, здійснювати самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження в галузі методики, узагальнювати їх результати у формі статей на сторінках методичних журналів і збірників.

Кваліфікаційні вимоги з історії української літератури й методики навчання української літератури

Вступник повинен знати:

- основні шляхи й закономірності формування української літератури;
- специфіку суспільно-історичного контексту розвитку української літератури від давнини до сьогодення;
 - стильові характеристики кожного періоду української літератури;
 - відомості про життя й творчість провідних письменників доби;
 - тексти, визначених програмою художніх творів;
 - предмет і завдання методики навчання української літератури, її своєрідність як науки;
 - мету і завдання шкільного вивчення української літератури;
 - вимоги до змісту і рівня навчальних досягнень учнів з української літератури;
 - особливості сприймання мистецтва слова школярами;
 - основні професійні якості вчителя літератури;
 - зміст і структуру шкільного курсу української літератури;
 - традиційні та інноваційні методи і прийоми навчання української літератури;
 - ефективні шляхи аналізу літературних творів різних родів і жанрів;
 - види планування роботи вчителя літератури, контролю, критерії й норми оцінювання знань, умінь та навичок учнів;
 - методичні шляхи організації і проведення позакласної роботи з літератури;
 - зміст і структуру програм, підручників і посібників з української літератури.

Вступник повинен уміти:

- опрацьовувати літературно-критичні праці й користуватися довідковою літературою;
- характеризувати кожен з періодів українського письменства в суспільно-історичному контексті й обґрунтовувати причину їх зміни;

- осягати сутність культурно-історичних феноменів літературних надбань від давнини до сьогодення;
- визначати культурно-історичну цінність творів українського письменства в контексті світової літератури;
- з'ясовувати культурно-історичну функцію твору та його автора в сфері національної й світової літератур;
- аналізувати художні твори, опираючись на здобуті знання;
- виробляти та відстоювати власну позицію під час розв'язання літературознавчої проблеми шляхом ведення дискусії;
- творчо користуватися методичною літературою, досвідом учителів-новаторів;
- володіти технологією сучасних методів і прийомів навчання української літератури;
- планувати роботу вчителя літератури;
- складати поурочні плани з вивчення творів різних літературних родів і жанрів в середній та старшій ланці;
- добирати відповідні типи уроків, їх обладнання, ефективно використовувати наочні і технічні засоби;
- організовувати і проводити різні види контролю учнівських знань і умінь;
- проводити різні види позакласної роботи.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Вступ

Місце української мови серед інших слов'янських мов. Теорії щодо походження української мови. Державний статус української мови. „Закон про мови” в Україні, труднощі його здійснення.

Писемна і усна форми сучасної української літературної мови, їх спільні і відмінні риси. Поняття про норми, типи літературних норм.

Мова і суспільний прогрес. Функціональні стилі української літературної мови, джерела їх розвитку і збагачення.

Значення творчості І.П. Котляревського і Т.Г. Шевченка в історії розвитку української літературної мови.

Роль наукових праць, наукових та науково-методичних журналів для розвитку теорії і практики української літературної мови.

Діалекти української мови.

«Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Орфографія. Графіка»

Фонетика української літературної мови як учення про її звукову систему, про артикуляційні та акустичні властивості звуків. Фонологія як учення про систему фонем української літературної мови. Поняття фонем. Основний вияв і варіанти фонем.

Система фонем сучасної української літературної мови. Голосні фонemi, їх класифікація. Артикуляційна й акустична характеристики голосних фонем української літературної мови в ненаголошеній і наголошеній позиціях.

Живі (фонетичні) чергування. Асиміляція приголосних. Дисиміляція.

Зміна приголосних Г, Ж, З; К, Ч, Ц; Х, Ш, С перед суфіксами –ськ- та –ств-. Зміни приголосних перед суфіксом -ин-.

Асиміляція приголосних за дзвінкістю/глухістю. Асиміляція приголосних за м'якістю і місцем творення. Чергування приголосних з фонемним нулем.

Історичні чергування голосних і приголосних: найдавніші чергування голосних, чергування о та е з фонемним нулем, чергування о/е з і, о/е після шиплячих та й; суть та історичні умови чергувань г,к,х/ж,ч,ш/з',ц',с'.

Комбінування живих та історичних чергувань при словотворенні. Дисиміляція.

Приголосні фонemi сучасної української мови, їх класифікація.

Склад як фонетична одиниця. Типи складів. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Морфемне членування слова і складоподіл.

Морфеміка. Поняття морфеми. Типи морфем. Зміни в морфемній структурі слова.

Орфоепія як розділ мовознавства. Суспільне значення орфоепічних норм. Вимова голосних у ненаголошеній і наголошеній позиціях. Вимова приголосних, звукосполучень та слів іншомовного походження. Засоби милозвучності української мови.

Графіка. Літерні і нелітерні графічні засоби. Співвідношення між буквами і звуками української мови. Алфавіт. Правила вживання ь та апострофа в українській мові.

Українська орфографія як розділ мовознавчої науки. Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Принципи української орфографії.

«Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія»

Українська лексика з погляду походження. Найважливіші фонетичні і словотворчі ознаки власне українських слів.

Лексика з погляду вживання. Неологізми. Архаїзми. Історизми.

Українська лексикологія як розділ мовознавчої науки. Слово як лексична одиниця мови. Слово і поняття. Однозначні слова. Слова-терміни. Багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів.

Омоніми. Розмежування омонімії і полісемії. Пароніми.

Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми.

Полісемія. Типи переносних значень.

Поняття про фразеологію. Фразеологічні одиниці, їх класифікація. Джерела фразеологізмів.

Лексикографія. Словники лінгвістичні й енциклопедичні. Типи лінгвістичних словників.

«Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір»

Основні способи творення слів у сучасній українській літературній мові. Морфологічне і неморфологічне словотворення.

Словотвір як окремий розділ мовознавства. Зв'язок словотвору з іншими розділами мовознавчої науки. Засоби словотвору; поняття про непохідну і похідну твірну основу; словотвірні афікси.

«Сучасна українська літературна мова. Морфологія»

Граматика української мови як вчення про її граматичну будову. Розділи граматики – морфологія і синтаксис. Граматичне значення слів у відношенні до лексичного значення. Способи вираження граматичних значень слів в українській мові.

Українська морфологія як граматичне вчення про частини мови в українській мові. Граматичне значення, граматична форма і граматична категорія. Частини мови і принципи їх виділення в українській мові. Повнозначні і неповнозначні частини мови. Вигук як окрема частина мови.

Іменник, його значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Лексико-семантичні групи (категорії) іменників.

Граматичні категорії числа й відмінка іменника. Категорія роду іменника. Іменники спільного роду. Іменники подвійного роду. Родова диференціація невідмінюваних іменників. Словотвір іменників. Написання складних іменників разом, через дефіс.

Відмінювання іменників II та IV відмін. Невідмінювані іменники. Іменники, що мають тільки форму множини. Відмінювання іменників прикметникової форми.

Відмінкова система іменників.

Прикметник, його значення і синтаксична роль. Розряди прикметників. Взаємоперехід розрядів прикметників. Прикметники членні і нечленні, стягнені і нестягнені форми.

Числівник, його значення і основні граматичні ознаки. Відмежування числівників від інших слів з кількісним значенням. Розряди числівників за значенням. Відмінювання числівників.

Відмінювання числівників. Творення числівників (в історичному освітленні).

Займенник, його значення; співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.

Прислівник. Значеннєві розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Адвербіалізація.

Написання складних прислівників разом, окремо, через дефіс.

Дієслово, його значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Дієвідмінювані, відмінювані і незмінні форми дієслова. Неозначена форма (інфінітив) як початкова форма дієслова.

Категорія виду дієслова. Способи творення видових значень. Двовидові й одновидові дієслова.

Категорія часу дієслова. Категорія виду дієслова. Зв'язок категорій виду з категорією способу і часу.

Категорія особи дієслова. Категорія способу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова. Творення дієприкметників активного і пасивного стану. Дієприслівник.

Статус прийменника у системі частин мови: загальна характеристика. Явище препозитивації.

Службові частини мови.

Сполучник як частина мови. Класифікація сполучників. Розмежування сполучників і омонімічних сполучних слів.

Частки. Зв'язка. Модальні слова. Вигуки.

«Сучасна українська літературна мова. Синтаксис»

Синтаксис української мови як учення про будову речень і словосполучень. Речення і словосполучення як предмет синтаксису. Речення як основна одиниця мови. Основні ознаки речення.

Складне речення, його визначальні ознаки. Змістова, структурна та інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Типи складних речень.

Основи поділу речень на прості й складні. Визначальні структурно-семантичні ознаки простого речення. Речення двоскладні та односкладні, поширені й непоширені, повні й неповні (загальна характеристика).

Типи підрядного зв'язку у структурі простого речення: узгодження, керування, прилягання, тяжіння.

Поняття про односкладні речення. Класифікація односкладних речень, їх характеристика.

Неповні речення, їх класифікація. Відмежування неповних речень від односкладних номінативних.

Складнопідрядні речення з кількома підрядними (послідовна підрядність, однорідна і неоднорідна супідрядність).

Складносурядне речення у системі складного речення. Пунктуація в ССР.

Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.

Складнопідрядні речення розчленованої структури.

Складні багатокомпонентні конструкції

Суб'єктивно-модальні форми в українській мові. Вставлені одиниці.

Конструкції з чужим мовленням.

Речення з відокремленими другорядними членами. Поняття про відокремлення. Загальні умови та причини відокремлення другорядних членів.

Огляд вживання розділових знаків у складному реченні.

Вставні та вставлені одиниці.

Другорядні члени речення. Способи їх вираження. Аналітизм у системі другорядних членів речення.

Засоби поєднання предикативних частин у складному реченні.

Огляд вживання розділових знаків у простому реченні

Основні умови відокремлення другорядних членів речення.

Речення з однорідними членами. Способи вираження однорідності. Однорідні означення та їх відмінності від неоднорідних. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами, їх синтаксична роль.

Безсполучникові складні речення.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи їхнього вираження. Тире між підметом і присудком.

Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Розмежування вільних синтаксичних словосполучень і лексичних та фразеологічних сполучень слів. Підрядні словосполучення і вираження в них синтаксичних відношень — означальних, об'єктних, адвербіальних. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням підпорядковуючого члена, за способом зв'язку (узгодження, керування, прилягання).

Характеристика найважливіших теоретичних праць з різних розділів української мови.

Звертання в українській мові.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР

Фольклор і фольклористика. Визначення фольклору як явища; розмежування понять фольклор, фольклористика, усна народна творчість.

Система жанрів української усної народної творчості.

Давня праслов'янська **міфологія**. Тематичні цикли давніх праслов'янських міфів.

Календарно-обрядова творчість. Поділ на цикли. Аналіз жанрів.

Родинно-обрядова творчість, її зв'язок з етапами життя та побутом людей.

Класифікація жанрів **героїчного епосу**. Українські **народні думи**.

Жанрові особливості **історичних пісень**, їх класифікація.

Українські народні балади. Жанрова своєрідність українських народних балад.

Українська народна лірика. Жанрові ознаки ліричних пісень, їх класифікація.

Казковий епос. Жанрові особливості українських народних казок. Класифікація народного казкового епосу. Аналіз основних жанрово-тематичних груп казок.

Історична (документальна) народна проза. Особливості неказкової народної прози у її зіставленні з казковою. Класифікація українського народного неказкового епосу.

Народна пареміографія. Загальний огляд малих жанрів української усної народної творчості. Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій.

Дитячий фольклор. Загальна характеристика та особливості дитячого фольклору. Класифікація жанрів усної народної творчості, що побутує в дитячому середовищі.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Х-XVIII СТОЛІТЬ

Предмет і завдання курсу давньої української літератури Х-XVIII ст., її місце в історії української літератури. Поняття про літературну пам'ятку, її редакції, списки. Рукописна традиція, сучасне поняття й розуміння авторського права. Характер і типи давніх рукописів. Основні типи почерків (устав, півустав, скоропис) і матеріалів письма (пергамент, папір). Художнє оформлення рукописів.

Періодизація української літератури Х-XVIII ст.: академічна періодизація (Історія української літератури: У 8 т. – К., 1967. – Т.1).

Література епохи Середньовіччя (Х – середина XIII століття)

Прадавня українська література. Література й фольклор дохристиянського періоду.

«Велесова книга», відтворення в ній стародавньої історії Київської Русі.

Література зрілого Середньовіччя (кінець Х – середина XIII століття)

Перекладна література Київської Русі. Перекладна література як частина художнього спадку Київської Русі, її значення й місце в літературному процесі.

Жанри перекладної літератури – Біблійні книги, апокрифи, житійна література, науково-природничі книги, історико-повістева література, збірники афоризмів.

Біблія як книга Божа (основа релігійного вчення), як книга людська (багатовіковий запас людських знань), як історичний документ про історію єврейського народу, як пам'ятка світової культури.

Апокрифи (старозавітні, новозавітні, есхатологічні), їх походження як народних творів на біблійні теми. Мотиви апокрифів в українській літературі (описи пекла в «Енеїді» І. Котляревського). І. Франко – дослідник апокрифів.

Ораторсько-проповідницька проза, найпопулярніші збірники: «Златоструй», «Пчела», «Торжественник», «Ізмарагд» та інші.

Перекладна світська повість: «Олександрія», «Девгенєво діяння», повість про Акира Премудрого та інші.

«Пчела» – збірник афоризмів. Науково-природничі книги – «Фізіолог», «Шестоднев», «Християнська топографія» Козьми Індикоплова, їх значення для ознайомлення давнього українського читача з навколишнім світом.

Оригінальна література Київської Русі. Літописання. Загальна характеристика літописів, їх світове значення.

«Повість минулих літ». Ідейно-тематичний зміст, легендарно-оповідні жанри (про заснування Києва, смерть князя Олега від свого коня, Кирила Кожум'яку тощо).

Ораторсько-проповідницька проза.

Дидактичне красномовство. «Повчання дітям» (близько 1117) Володимира Мономаха. Образ державного діяча, воїна, патріота, людини й письменника.

Урочисте красномовство. «Слово про Закон і Благодать» (середина XI ст.) митрополита Іларіона. Патріотичний зміст твору.

«Слова»-проповіді Кирила Туровського (друга половина XII ст.) як вищий здобуток ораторської прози Київської Русі.

Житійна (агіографічна) література. Основні типи житійної літератури – княжі житія («Сказання про Бориса і Гліба», житія княгині Ольги й князя Володимира) й житія ченців-богоугодників («Житіє Феодосія Печерського»).

Патерики, їх будова. **Києво-Печерський Патерик** (20-і роки XIII ст.). Джерела. Патерикова новела як основна композиційна одиниця. Особливості структури сюжету новел.

«Слово о полку Ігоревім». Проблема авторства й часу написання пам'ятки. «Слово...» й літописні повісті про похід Ігоря. Основна ідея твору. Питання про жанр пам'ятки.

Паломницька проза. Паломництво (пілігримство) як явище збагачення середньовічної культури, його просвітницькі засади. **«Хоженіє»** ігумена Даниїла – зразок паломницької прози.

Література пізнього Середньовіччя (середина XIII – середина XV століття)

Літописання. Галицько-Волинський літопис – визначна пам'ятка XIII століття.

Ораторсько-проповідницька проза. Еволюція жанру, зв'язок із історією. **«Слово о погибелі Руської землі»** (1238-1246). Проблема часу написання й історичної основи твору. Особливості поетики, образ Руської землі.

Житійна проза. Еволюція жанру. Збереження агіографічних традицій Київської Русі. **«Житіє Олександра Невського»** (друга половина XIII ст.).

Історія формування Арсенівської та двох Касіянівських редакцій **Києво-Печерського Патерика**. Структура тексту, його джерела.

Література Ренесансу (друга половина XV – кінець XVI століття)

Історичні умови розвитку культури українського Відродження. Розвиток традиційних прозових жанрів. **Короткий Київський літопис** (перша половина XVI ст.).

«Прогностична оцінка поточного 1483 року» Юрія Дрогобича – перша друкована книга українського автора.

Запровадження **книгодрукування** в Україні, суперечки про його початки. Видавнича діяльність **Івана Федорова** в Україні (львівські **«Апостол»** і **«Буквар»**, **«Острозька Біблія»**). Краєзнавчий матеріал про друкаря.

Літературна полеміка кінця XV – початку XVII ст. як самобутнє явище національного письменства, її різномовність. Жанрова специфіка полемічної літератури: полемічні трактати, памфлети, послання, відкриті листи, діалоги.

Роль польського єзуїта **Петра Скарги** та його книги **«Про єдність Церкви Божої»** (1577) у розгортанні міжконфесійної полеміки в Україні. Причини й наслідки Берестейської церковної унії (1596), оформлення двох церков – української православної та уніатської (греко-католицької).

Острозький гурток і його місце в розвитку національної освіти й літератури. Творчість **Герасима Смотрицького**. Біографічні дані. Основні частини його трактату **«Ключ царства небесного»** (1587), його полемічне спрямування.

Творчість **Івана Вишенського**. Основні віхи життя й творчості письменника.

Твори Івана Вишенського до Берестейської церковної унії. Критика соціальної дійсності в **«Писанні до всіх обще, в Лядской земли живущих»** і **«Викритті диявола-світодержця»**. Авторська концепція ідеального суспільства, її консерватизм і утопічність.

Твори Івана Вишенського після Берестейської церковної унії, її зображення в **«Писанні к утекшим от православной віри єпископам»**.

Львівський гурток та його місце в розвитку національної культури й літератури. Анонімний трактат **«Пересторога»**.

Творчість **Мелетія Смотрицького**. Життя і творчість письменника. Суспільна значущість і літературні якості **«Треносу»** (1610) Мелетія Смотрицького.

Література епохи Бароко (кінець XVI – кінець XVIII століття)

Історія виникнення терміну літературне бароко. Синкретизм бароко: літературний напрям, художній стиль і культурна епоха.

Києво-Могилянська колегія як центр науки, культури, освіти, літератури, театру в Україні XVI – XVIII ст.

Хронологічні межі письменства бароко та його генеза: **раннє бароко** (кінець XVI – 20-і роки XVII ст.), **зріле бароко** (30-і роки XVII ст. – 10-і роки XVIII ст.), **пізнє бароко** (20-і – 90-і роки XVIII ст.).

Раннє Бароко (кінець XVI ст. – 20-і роки XVII століття)

Початок віршової та драматичної літератури. Поняття про панегіричні, історичні й моралізаторські вірші. Два типи віршування – нерівноскладове й силабічне.

Панегірична поезія. **«Вірші на жалосний погреб Петра Конашевича Сагайдачного»** (1622) **Касіяна Саковича** – кращий зразок панегіричної поезії.

Шкільна драма, її зв'язок із європейським театром, шкільною практикою в Західній Європі.

Зріле Бароко

(30-ті роки XVII століття – 10-ті роки XVIII століття)

Подальший розвиток полемічної прози. Полемічна творчість **Іоанікія Галятовського**, її проблематика.

Ораторська проза. Дві школи проповідників у другій половині XVII ст. (київська та латино-польська). Естетизація релігійного ідеалу в бароковій ораторській прозі. **«Наука, або Спосіб складання казань»** (1659) **Іоанікія**

Галятовського як вершинне досягнення практики й теорії барокової проповіді.

Історично-мемуарна проза. Козацькі літописи – самобутнє явище національної культури, ідеології та літератури.

«**Літопис Самовидця**». Питання авторства. Час написання, історія публікації. Жанрова структура. Зміст літопису.

«**Дії презильної битви Богдана Хмельницького, гетьмана Запорозького, з поляками**» (1710) **Григорія Грабянки** як патріотичний маніфест козацько-українського автономізму. Політичні погляди автора в творі. Відтворення образів козаків, державних діячів.

«**Сказання про війну козацьку з поляками...**» (1720) **Самійла Величка**. Спроба аналізу та узагальнення національного життя України XVII – XVIII ст.

Поетична творчість **Лазаря Барановича**. Збірка «**Аполлонова лютня**» (1671), її зміст (відтворення сучасності, український побут і природа).

Поетична творчість **Івана Величковського**. Барокова поетика у збірках «**Зегар цілий і полузегарек**» (1690) і «**Молоко від вівці пастиру належне**» (1691).

Поетична спадщина **Климентія Зіновієва** як енциклопедія суспільно-культурного життя України кінця XVII – початку XVIII ст. Жанрове розмаїття та композиційні особливості збірки «**Вірші. Приповісті посполитих**».

Поетична спадщина **Феофана Прокоповича**.

Вірш «**Епінікіон**» (1709), його зв'язок із античною літературою (епінікії на честь переможців олімпійських ігор).

Творчість **Івана Мазепи**. Життєвий шлях і політично-військова діяльність Івана Мазепи, гетьмана Лівобережної України.

Поетична творчість Івана Мазепи. Зміст і політична тенденція «**Думи**» («**Всі покою щиро прагнуть...**»). Авторство «**Пісні про чайку**», її популярність.

Драматургія. Основні драматичні жанри: діалоги, декламації, містерії, міраклі, мораліте, історична драма.

Драми-міраклі. Особливості композиції драми «**Олексій, чоловік божий**» (1673-1674).

Зародження жанру історичної драми. Трагікомедія «**Владимир**» (1705) **Феофана Прокоповича**, її місце в розвитку жанру.

Пізнє Бароко (20-90 роки XVIII століття)

Драма «**Милість Божа**» (1728) анонімного автора, друга спроба відтворення історичної тематики засобами драматичного мистецтва й перша драма про Богдана Хмельницького.

Драма-мораліте «**Воскресіння мертвих**» (1747) **Георгія Кониського** як спроба органічного поєднання релігійного сюжету й соціального конфлікту та його розв'язання через релігійне повчання й покарання.

Інтермедії та їх місце в історії національної драматургії. Інтермедії до драм Митрофана Довгалецького та Георгія Кониського.

Вертепна драма. Своєрідний характер українського лялькового театру-вертепу як синтезу літературної та фольклорної традицій, поєднання біблійних і світських мотивів. Історія вивчення вертепу.

Історично-мемуарна проза та її місце в літературному процесі 20-90-х рр. XVII – XVIII ст. Щоденники, короткі літописи.

«Історія русів» як підсумок розвитку барокової історіографії, взірць політичного памфлету.

Творчість мандрівних дяків. Причини появи в українській літературі XVIII ст. творчості мандрівних дяків (циркачів, пиворізів), їх роль у поширенні освіти серед широких народних мас, у розвитку драматургії та театру, у наближенні шкільної премудрості до народу.

Інтерпретація традиційних сюжетів і мотивів на засадах «низового» бароко.

Сатира, соціально-політичні обставини виникнення української сатири як окремого жанру. **Сатирично-гумористичні віршовані оповідання «Отець Негребецький», «Пекельний Марко», «Вірша про Кирика»,** їх ідейно-художні особливості.

Антиклерикальна сатира. Утвердження просвітницьких ідеалів. **«Плач київських монахів»** (1786) та додаток до нього.

Соціально-політична сатира, відображення в ній соціально-політичних обставин в Україні XVIII ст. Іронічний монолог у **«Доказательствах Хама Данилея Кукси потомственных»**. Моделювання процесу розмежування суспільних верств у **«Сатиричному вірші 1764 року»**.

Творча спадщина **Івана Некрашевича**, біографічні дані про поета. Інтермедійний діалог **«Ярмарок»**: образи Феська й Фелона, засоби їх творення. Зображення ідеального священика нової генерації та його стосунків із оточенням у віршах **«Ісповідь»** і **«Замисл на попа»**.

Духовна лірика православної, греко-католицької церков. Різдвяні й великодні вірші. **«Богогласник»** (1791) як антологія національної духовної лірики.

Медитативно-елегійна лірика, її провідні образи й мотиви. **«Їхав козак за Дунай»** **Семена Климовського**.

Панегіричне й одописне віршування. **«Ода на перший день травня 1761»** **Гната Максимовича** – твір силабо-тонічного віршування.

Художньо-поетична модель історії козацтва у **«Розмові Великоросії з Малоросією»** **Семена Дівовича**.

Творча спадщина **Григорія Сковороди** як зразок літератури «високого» бароко. Життєпис письменника та історія його дослідження.

Збірка **«Сад божественних пісень»** (50-80-і роки XVIII ст.), її структура, особливості взаємозв'язку епіграфів і тексту віршів.

Жанрові різновиди віршів, які не включені до збірки. Просвітницькі мотиви творів. Мотиви свободи («Про свободу»), мудрості, людського вдосконалення на засадах християнського гуманізму.

І. Іваньо про алегорично-символічні засади поезії Г. Сковороди.
Д. Чижевський про біблійну символіку.

Філософська проза Г. Сковороди та її генетичний зв'язок із традиціями вітчизняного й античного письменства, працями професорів Києво-Могилянської академії.

Ранні діалоги **«Наркісс», «Алфавіт, або Буквар світу»**. Діалоги **«Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті», «Кільце»** та їх жанрова своєрідність. Пізні діалоги **«Боротьба Архистратига Михаїла з Сатаною про це: легко бути добрим», «Суперечка біса з Варсавою»**.

Діалоги-притчі **«Вдячний Еродій»** та **«Убогий Жайворонок»** як утілення ідеї про моральні та національні засади кохання, розвиток у них барокової антитезної концепції двох натур.

Збірка **«Байки Харківські»**, її генеза. Час і місце створення. Композиція творів і джерела сюжетів.

Місце давнього українського письменства в світовому культурному процесі.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ Становлення нової української літератури.

Літературний процес перших десятиліть ХІХ століття

Суть просвітительського реалізму як творчого напрямку. Просвітительський (ранній) реалізм як один із основних творчих напрямів української літератури кінця ХУІІІ – перших десятиліть ХІХ ст.

Значення для розвитку української культури освітніх центрів України: Львівського (1661), Харківського (1805), Київського (1834) університетів, Ніжинської гімназії вищих наук (1820).

Роль Полтавського театру у розвитку драматургії в Україні.

Іван Петрович Котляревський (1769-1838)

Творча біографія письменника.

Поема **«Енеїда»**, особливості видання твору (1791-1842). Поняття **«бурлеск»** і **«травестія»**, поетика жанру бурлескно-травестійного твору у зв'язку з жанровими характеристиками **«Енеїди»** як бурлескно-травестійної поеми.

Особливості жанру **«Наталки Полтавки»** (1819) як **«малоросійської опери»**.

Петро Петрович Гулак-Артемівський (1790-1865)

Роки становлення письменника. Літературна діяльність митця.

Зв'язок літературно-естетичних настанов П. Гулака-Артемівського-байкаря із засадами античної та світової байки (Езоп, Лафонтен, Флоріан, Лессінг, Красицький). Засвоєння рис народності й сатиричності Криловської байки. Новаторство байкаря. Різновиди жанру байки в доробку письменника.

Григорій Квітка-Основ'яненко (1778-1843)

Біографічні відомості.

Жанрова та ідейно-тематична класифікація прозової спадщини письменника українською мовою.

Повість «Маруся» (1834), патріотичні засади написання твору, морально-етичне завдання письменника в творі. Життєствердна домінанта повісті. Образи твору.

Євген Павлович Гребінка (1812-1848)

Життя і педагогічна діяльність.

Байкарська традиція в Україні та байки Є. Гребінки. Традиції і новаторство.

Левко Іванович Боровиковський (1806-1889)

Поет, фольклорист, етнограф, учений-філолог.

Балада «Маруся» (1829) як синтез запозиченого сюжету й українських фольклорно-етнографічних джерел.

Оригінальні балади Л. Боровиковського («Чарівниця», «Вивідка»), їх художні особливості.

Тарас Григорович Шевченко (1814-1861)

Життєвий і творчий шлях. Періодизація творчості.

Дитинство та юність Тараса Шевченка. Рання творчість (1837-1843)

Епохальне значення «Кобзаря» 1840 року. Традиції попередників і новаторство. Критика про перші видання творів Т. Шевченка.

Лірика петербурзького періоду: мотиви, жанри, образи, органічний зв'язок з усною народною творчістю.

Життя і творчість Тараса Шевченка перед засланням (1843-1847)

Національні ідеї в ліриці періоду «трьох літ».

Твори на історичну тему. Поема «Єретик», її ідейні доміанти та світоглядна концепція автора. «Холодний Яр» – виступ проти фальсифікації історії України, уславлення гайдамаччини та пророкування майбутніх визвольних змагань українців. Містерія «Великий льох»: оцінка історичних подій та менталітету співвітчизників.

Послання «І мертвим, і живим...», його ідейні смисли та патріотичність звучання. Особливості композиції і стилю. Полемічний тон твору.

Арешт Тараса Шевченка та перебування на засланні (1847-1857)

«Невольничача» лірика, її людинознавча сутність.

Поезія «Думи мої, думи мої...» (1847) – заспів до творчості періоду заслання.

Автобіографічні мотиви та суспільне узагальнення у віршах «Якби ви знали, паничі», «І виріс я на чужині», «І золотої, й дорогої...», «Мені тринадцятий минало», «Ми в купочці колись росли», «На Великдень, на соломі».

Значення «Журналу» («Щоденника», 1857-1858) для вивчення біографії, суспільно-політичних, естетичних та філософських поглядів, системи літературно-критичних принципів, якими керувався Т. Шевченко.

Життя і творчість Тараса Шевченка останніх років (1857-1861)

Нижегородський етап у житті і творчості поета. Боротьба за поширення слова правди у поемі «Неофіти». «Юродивий» - політична сатира на реакційне дворянство.

Цикл «Доля», «Муза», «Слава» – синтетичне самоусвідомлення поета як творця, утвердження позитивного змісту власної життєвої долі і поетичної творчості.

Використання біблійних мотивів та мрії про майбутнє у поезіях «Осії. Глава XIV», «Ісаія. Глава 35», «Сон» («На панщині пшеницю жала...»).

Соціально-філософська поема «Марія»: еволюція образу матері.

Епохальне значення творчості Т. Шевченка для українського народу. Світова велич митця.

Марія Олександрівна Вілінська (Марко Вовчок) (1833-1907)

Життєвий і творчий шлях. «Народні оповідання» – нове явище в європейській літературі. Тематика «Народних оповідань», проблематика, жанрово-композиційні особливості, поетика (фольклорно-етнографічна основа, психологізм, висока інформативність мови, емоційність та ін.). Образ оповідачки. Традиції та новаторство.

Повість «Інститутка»: соціальна та морально-етична проблематика, глибока розробка образів, особливості стилю.

Пантелеймон Олександрович Куліш (1819-1897)

Життєвий і творчий шлях.

Жанр історичного роману в епічній прозі П. Куліша. Соціально-історичний роман «Чорна рада», 1845-1846, 1857рр. та його проблематика.

Леонід Іванович Глібов (1827-1893)

Життя, педагогічна, громадська та видавнича діяльність.

Новаторство Л. Глібова у жанрі байки. Оригінальне використання відомих сюжетів. Надання байкам виразного українського національного колориту.

Степан Васильович Руданський (1834-1873)

Життєвий шлях. Багатство змісту гумористичних співомовок. Відображення в них розмаїтості народного життя. Своєрідність показу головного персонажа – простого селянина в його багатоманітних соціальних і національних зв'язках («Не вчорашній», «Черевики», «Циган з конем», «Загадки», «Баран», «Гусак», «Варена сокира» та ін.).

Гумористичне зображення побуту і ментальності українського народу («Чи високо до неба?», «Окуляри», «Свиня свинею», «Баба в церкві» та ін.).

Юрій-Осип Федькович (1834-1888)

Життєвий і творчий шлях.

Трагічна доля жовніра цісарської армії у віршах та поемах («При відході», «Рекрут», «Дезертир», «Нічліг», «У Вероні» та ін.).

Роздуми про долю рідного краю, змалювання визвольного руху та ушляхення його ватажків («З окружків», «Браття-опришки», «Довбуш», «Лук'ян Кобилиця», «Юрій Гінда»).

Проза Ю. Федьковича. Традиції і новаторство. Поєднання реалістичних і романтичних прийомів у відображенні дійсності.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Суспільно-політичне життя в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Розвиток теоретичної думки. Виступи письменників (І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, О. Кобилянська, М. Чернявський) за піднесення ідейно-художнього рівня письменства.

Поезія. Творчий розвиток традицій Т. Шевченка, художні відкриття в поезії. Політична загостреність, філософська широта; розмаїтість тематики і новий позитивний герой – головні ознаки передової української поезії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Творчість Я. Щоголева, І. Манжури, П. Грабовського, І. Франка, Лесі Українки, В. Самійленка. Молоді поети (Олександр Олесь, М. Вороний, Б. Лепкий, М. Чернявський, А. Кримський та ін), особливості їх творчого методу.

Український модернізм та його особливості. Орієнтація на течії в європейських літературах. Видавництво «Молода муза» (1908-1909 рр.), журнал «Українська хата» (1909-1914 рр.), «Дзвін». Огляд поетичної творчості «молодомузівців» і «хатян».

Проза. Багатство та розмаїтість талантів. Глибинне осмислення проблеми села, економічного становища селянства, його соціальної психології і перспектив розвитку. Традиції і новаторство.

Іван Нечуй-Левицький (1838-1918)

Життєвий і творчий шлях.

Жанрово-тематичний діапазон художньої прози.

Повість «Микола Джеря». Жанрово-стильові особливості повістей.

Гумористично-сатиричне забарвлення прози. Художня специфіка оповідань про сільських бабів. Повість «Кайдашева сім'я»: морально-етичний аспект, соціальна проблемність, новаторство.

Роман «Хмари», актуальність проблематики.

Панас Мирний (Панас Рудченко) (1849-1920)

Життєвий і творчий шлях митця.

Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: історія написання, жанр. Сюжетно-композиційна специфіка, тип нарації, стиль, масштабність проблематики.

Борис Грінченко (1863-1910)

Життєпис літератора, вченого й поборника національного відродження народу.

Прозовий доробок письменника: тематика, образна система, специфіка жанрової форми. Внесок Б. Грінченка у повістярство та романістику. Твори з життя інтелігенції. Дилогія «Серед темної ночі», «Під тихими вербами».

Марко Кропивницький (1840-1910)

Життєвий і творчий шлях. Еволюція драматурга. «Дай серцю волю, заведе в неволю» як зразок народно-побутової драми. Актуальність проблематики п'єси «Доки сонце зійде, роса осі виїсть».

Процес розвитку сільського буржуа в драмах «Глитай, або ж павук» та «Олеся»: Бичок – Балти. Психологізація образів, викривально-сатиричне спрямування творів.

Михайло Старицький (1840-1904)

Життя і діяльність. Світогляд, естетичні вподобання.

Фольклорна основа соціальної драми «Ой не ходи, Грицю».

Новаторство М. Старицького у розробці історичної тематики («Богдан Хмельницький», «Оборона Буші» та ін.).

Творчий внесок драматурга у розвиток жанрів водевілю та комедії («За двома зайцями» тощо).

Іван Карпенко-Карий (1845-1907)

Життєвий і творчий шлях, вияви таланту драматурга. Жанрово-тематичний діапазон творчості. Новаторський характер конфлікту («Бурлачка»). Система образів, стиль. Суспільна зумовленість характерів братів Окунів («Розумний і дурень»), засоби творення. Психологізм образу Цоколя («Наймичка»). Трагізм жіночого образу.

Галерея сільських «чумачих» на шляху створення соціальної комедії. Масштабність і хист характеротворення («Сто тисяч», «Хазяїн»). Жанрова природа та художня специфіка п'єс.

Життєвість проблематики, комедіографічна майстерність («Мартин Боруля»).

Іван Франко (1856-1916)

Життєвий і творчий шлях письменника.

Два видання збірки «З вершин і низин»: розширення творчого діапазону. Новаторство композиції, репрезентативність видів поезії. Алегоризм концептуальних образів («Гімн», «Веснянки», «Каменярі»).

Сумоглядні твори «Зів'ялого листя» й збірки «Мій Ізмарагд»; ліричний герой як alter ego автора, унікальність суб'єктивної нетенденційної збірки: композиція, народнопісенні акорди.

Жанр притчі й легенди. Галицька дійсність у циклах «По селах», «До Бразилії!».

Філософські мотиви, автобіографізм, дійовий гуманізм збірки «Із днів журби».

«Semper tiro» як збірка глибоко сутньої зрілої думки й високохудожньої форми; тематично-жанрове багатство («Буркутські станси», «Конкістадори», «Нові співомовки»). Поетичні тестаменти Франка («Із книги Кааф»).

Поеми як синтез інтелектуалізованого і чуттєвої творчості, відбиток еволюції автора від реалізму до новоромантизму.

І. Вишенський у науковому студіюванні й образному відтворенні. Другий «Заповіт» української літератури: поема про подолані сумніви

«Мойсей» (конфліктність твору, месіанська ідея, мрія про рай у власній здобутій державі, найвища поетична майстерність).

Проза Івана Франка. «Перехресні стежки»: сюжет, композиція, образи.

Михайло Коцюбинський (1864-1913)

М. Коцюбинський – майстер української прози кінця XIX – початку XX століття.

Оповідання про дітей («Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник»). Мальовничість, експресивність зображення руху, художній лаконізм.

Ідеї справедливості, добра, правди в їх глибоких протиріччях із щоденними проявами зла, жорстокості, несправедливості («На віру», «П'ятизлотник», «Ціпов'яз», «Хо»). Жанрово-композиційні особливості творів. Художні знахідки письменника.

Новаторство М. Коцюбинського в зображенні життя молдаван, татар, турків. Концепція М. Коцюбинського, його ідейно-естетична точка зору в творах молдавсько-кримської тематики. Викриття відсталих звичаїв, забобонів, марновірства в оповіданнях «Пе-коптьор», «Відьма».

Героїко-романтичний характер оповідання «Дорогою ціною». Патріотичний пафос твору.

Тема психологічної роздвоєності людини-митця в етюді «Цвіт яблуні».

Тема революції 1905 року. Концепція народу як сили, здатної досягнути оновлення суспільства. Відображення динаміки суспільних протиріч, вимога зв'язку мистецтва з розвитком суспільства. Новели «Сміх», «Він іде!» – гнівний протест митця проти чорносотенної політики погромів.

Новела «Intermezzo» – поетичний маніфест найважливіших принципів мистецтва.

Повість «Fata morgana». Новаторське трактування традиційної теми села.

«Тіні забутих предків»: сюжет, композиція, образи.

Ольга Кобилянська (1863-1942)

Життєвий і творчий шлях.

Повість «Людина». Порушення важливих соціально-естетичних проблем сучасного їй життя.

Повість «Царівна». Тематична новизна, художнє багатство твору: місце інтелігенції в суспільстві; свобода людини і її протидія насильству та гніту; жіноче питання. Особливості композиції.

Жанрово-тематичне розмаїття новелістики: твори з життя буковинських селян; тема пролетаризації селянства («Банк рустикальний»); залежність селян від землі («На полях»); трагізм хлібороба-трудолюбця, позбавленого права на землю, його прагнення до світлої долі і щастя. Відстоювання реалізму в мистецтві та проблема суспільного становища жінки-митця («Valse melancolique», «Impromptu phantasie»). Моральна краса і благородство душі простої людини («За готар», «Некультурна»); художнє новаторство новели «Битва», критика про новелу. Проблема емансипації жінки («Він і вона»).

Повість «Земля». Проблематика. Тема трагічного становища селянства.

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка)

(1871 - 1913)

Життєвий і творчий шлях. Новоромантизм Лесі Українки як спроба осмислення методу літератури майбутнього.

Лірика. Збірки поезій «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки». Мотиви лірики: заклик до визвольної боротьби («Contra spem spero», «Досвітні вогні», «Товарищі на спомини»); утвердження ролі художнього слова як зброї у визвольній боротьбі народу («Слово, чому ти не твердая криця», «Де поділися ви, голоснії слова...», «Поет під час облоги»); ідея єднання трудящих («Дим», цикл «Єгипетські фантазії»); патріотичний пафос («І все-таки до тебе думка лине...», цикл «Сльози-перли»); уславлення творчого генія народу («Напис в руїні»); поетизація визвольної боротьби («Пісні про волю»); сатиричне викриття ліберального панства («Пан-народовець», «Практичний пан»); оспівування краси природи рідного краю («Подорож до моря», «Давня весна»); інтимно-особистісні мотиви («Хотіла б я тебе, мов плющ, обняти...» та ін.).

Драматична поема «Бояриня», її пафос, проблематика, художні образи.

Оригінальне трактування світових образів у драмі «Камінний господар».

Моральне кредо письменниці, високий гуманістичний ідеал краси вільнолюбивого незнищеного людського духу («Лісова пісня»). Джерела твору. Філософська ідея, художня правда.

Василь Стефаник (1871-1936)

Життєвий та творчий шлях.

Твори про рекрутчину: «Виводили з села», «Стратився».

Тема еміграції в новелі «Камінний хрест». Конкретно-історична канва зображуваного. Символічний образ камінного хреста. Зубожіння народних мас, сімейні трагедії, кримінальні злочини, інші суспільні лиха, зумовлені соціальними причинами – тема новел «Кленові листки», «Катруся», «Шкода», «Лесева фамілія», «Новина».

Фатальність долі старих німецьких людей в експлуаторському світі.

Тема пролетаризації селянства. Новела «Синя книжечка». Життєва основа новели «Палій». Особливості композиції, система образів та засоби їх творення. Новели про події першої світової війни та її наслідки в житті селянства («Діточа пригода», «Пістунка», «Гріх», «Думає собі Касіяниха...», «Мати»).

Мотив соціального та національного визволення, возз'єднання українського народу («Марія»). Величний образ Матері. Маєстат болю і батьківської туги («Сини»).

Степан Васильченко (1879-1932)

Життєвий і творчий шлях.

Зображення соціально-політичних зрушень в оповіданні «Мужицька арифметика».

Ліричний герой оповідань «Басурмен», «Свекор», «Циганка». Психологічна вмотивованість дій, вчинків героїв-дітей.

Життєствердна, оптимістична спрямованість оповідання «Приблуда». Тема виховання осиротілих дітей; формування нової людини.

Праця над повістю про Т. Шевченка «В бур'янах».

Драматургія Степана Васильченка. Народнопісенна основа водевілю «На перші гулі». Сценічне життя п'єси. Художня трансформація уснопоетичних образів у ліричній комедії «Не співайте, півні, не вменшайте ночі». Досконалість композиції. Оптимізм, непідробний гумор, ліризм драматургії С. Васильченка.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Літературний процес 10-30-х років. Поезія. Проза. Драматургія

«Розстріляне відродження» – умовна назва літературно-мистецької генерації 20-х – початку 30-х років, репресованої комуністичною системою. Характеристика різних літературних угруповань («Гарт», «Плуг», «Ланка» – згодом МАРС, «неокласики», ВАПЛІТЕ, «Аспанфут» – згодом «Нова генерація», «Авангард», ВУСПП, «Молодняк», «Західна Україна» (більшість з них – ґрунтована на позахудожніх засадах, частина – МАРС, «неокласики», ВАПЛІТЕ – зорієнтована на достеменно творчі проблеми).

Спалах Літературної дискусії 1925-1928 рр., порушення онтологічної проблеми: бути чи не бути українській літературі, українській культурі, українській нації.

Павло Тичина (1891-1967)

Творча та життєва доля П. Тичини.

«Сонячні кларнети» (1918) – підсумковий етап ідейно-естетичних пошуків української поезії початку ХХ ст. Поняття «кларнетизму» як визначення концентрації світотворчої енергії української душі, синтез тенденцій модернізму та національного ренесансу. Збірка «Замість сонетів і октав» (1920) – художній документ загальнонаціональної катастрофи 1917-1920 рр., актуалізація античної версифікації в українському віршуванні. Поема-симфонія «Сковорода» – свідчення поступового згасання енергії «кларнетизму» у творчості П. Тичини впродовж його життя, починаючи з 30-х років.

Філософське осмислення подвигу і безсмертя народу у поемі «Похорон друга». Концепція патріотизму, незнищенності народу в поезії «Я утверждаюсь».

Максим Рильський (1895-1964)

Життєвий і творчий шлях.

Збірка «Синя далечінь» (1922): класичні віршові форми у поезіях (сонет, рондо, октава, гекзаметр). «Естетизм» сонетаріуму («Ніцше», «Гейне», «Шекспір», «Бодлер»).

Натхненна «патріотика» у творчості періоду Другої світової війни («Слово про рідну матір», «Неопалима купина» та ін.). Образ України у поемі-видінні «Жага». Автобіографізм поеми «Мандрівка в молодість».

«Третє цвітіння» поета: збірки «Троянди й виноград» (1957), «Далекі небосхили» (1959), «Голосіївська осінь» (1959), «В затінку жайворонка» (1961) та ін. – синтез кращих здобутків попередніх етапів.

Володимир Сосюра (1898-1965)

Життєвий і творчий шлях.

Гіперболізація почуттів, музика ліричного слова і пісенність мови у поезіях «Так ніхто не кохав», «Ластівки на сонці», «Коли потяг у даль загуркоче», «Марії».

Полум'яна громадянська лірика часів Другої світової війни (збірки «В години гніву», «Під гул кривавий» – обидві 1942). Патріотичні мотиви, віра в перемогу («Ми переможемо», «Я знаю: ми знищимо зміїв»). Заклино-мобілізує звучання віршованого послання «Лист до земляків», поезії «Перед битвою». Змалювання образу Батьківщини у вірші «Любіть Україну», гостра критика його у повоєнні роки.

Євген Плужник (1898-1936)

Життєпис поета. Незрівнянна майстерність ліричних віршів, сповнених тонкої й гострої думки, нескінченне інтонаційне багатство збірок «Дні» (1926) і «Рання осінь» (1927), інтровертивна спрямованість та інтелектуальний пафос, лаконізм віршової форми. Драматична доля третьої збірки «Рівновага» (1933, опубл. 1943).

Микола Бажан

Естетичні шукання Миколи Бажана. Періодизація творчості. Впливи футуризму й конструктивізму в збірці «17-й патруль». Новаторство в жанрі балади. Формування експресіоністсько-барокового стилю, поетика неоромантизму в збірці «Різьблена тінь», захоплення ліричного героя національним відродженням України. Новаторство збірок «Будівлі», «Дорога», «Поезії». Текстуальний аналіз «Гето в Умані», триптиха «Будівлі» та інших творів.

Своєрідність композиції поеми «Данило Галицький», майстерне використання кольорів.

«Політ крізь бурю» – класичний взірець поеми, її проблематика, зокрема антикультівське спрямування, своєрідність побудови, образи та їх прототипи.

Євген Маланюк (1897-1968)

Є. Маланюк – найяскравіша постать серед представників «празької школи». Життєвий і творчий шлях.

Синтез неоромантичних, символістських та «неокласичних» тенденцій у ліриці Є. Маланюка, її публіцистичність, патетика, історіософічність; критичне ставлення поета до авангардизму. Загострення антитетичної символіки класично довершеної «степової Еллади» та потворної «чорної Еллади», «Антимарії», як взаємовиключні прояви України. Жорстка, експресивна вольова манера поетичного мовлення Є. Маланюка міжвоєнних

десятиліть (збірки «Стилет і стилос» (1925), «Гербарій» (1926), «Земля й залізо» (1930), «Земна Мадонна» (1934), «Перстень Полікрата» (1939) та ін.). публікації інтимних віршів, датованих 20-30-ми роками, у збірках «Остання весна» (1959), «Серпень» (1964) та у посмертній – «Перстень і посох» (1969).

Володимир Винниченко (1880-1951)

Письменник, політик, громадський діяч, видатний прозаїк і драматург.

Особливості поетики малої прози («Студент», «Зіна», «Солдатики», «Голота», «Раб краси», «Малорос-європеець», «Контрасти», «Біля машини»).

Романістика В. Винниченка. Жанрові модифікації романів. Своєрідність композиційної структури, ідейно-тематичне спрямування («Чесність з собою», 1911; «Рівновага», 1912; «Записки Кирпатого Мефістофеля», 1916; «Хочу!», 1916). Сюжетні та психологічні колізії. Теорія «чесності з собою» та її реалізація у романістиці. Характер художніх узагальнень.

Утопічно-пригодницькі романи («Сонячна машина», 1921-1924; «Нова заповідь», 1931-1933; «Вічний імператив», 1936; «Лепрозорій», 1938; «Слово за тобою, Сталіне!», 1950). Політичні інвективи.

Микола Хвильовий (1893-1933)

Трагічна постать М.Хвильового (Фітільова) в українській літературі та культурі.

Збірки «Сині етюди» (1923) – подія в українській прозі 20-х років. Проблема «зайвих людей» в повісті «Санаторійна зона» (1924). Лірико-імпресіоністична стилістика твору. Порушення важливих питань національно-культурного відродження України в «незакінченому» романі «Вальдшнепи» (1926), суголосних з проблематикою дискусійних циклів памфлетів письменника («Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети писаризму») і памфлету «Україна чи Малоросія?»).

Валер'ян Підмогильний (1901-1937)

Рання творчість В.Підмогильного, перші психоаналітичні оповідання: «Добрий Бог», «Гайдамака», «Пророк». Стильовий синтез у творчості В.Підмогильного: оповідання «Старець». Вплив шопенгауерівської філософії на творчість В.Підмогильного. Нові експериментальні пошуки в оповіданні «В епідемічному бараці». Вплив французьких авторів на творчість В.Підмогильного (А.Франс, Гі де Мопассан).

Інтелектуально-психологічний роман «Місто» (1928): драма українського маргіналу, художня інтерпретація національної бінарної позиції «місто-село», прокреслення річища української урбаністики.

Григорій Косинка (1899-1934)

Г. Косинка (Стрілець) – талановитий новеліст модерної генерації. Збірки «На золотих богів» (1922), «За ворітьми» (1925), «В житах» (1928), «Циркуль» (1930), «Серце» (1933) та ін. Стефанівська традиція в рецепції митця. Стильове розмаїття новелістичного мислення: імпресіоністичні витоки («Мент», «Троєкутний бій»), романтична стихія («На золотих богів»), сліди символізму («Заквітчаний сон»), реалістична палітра («В хаті Штурми»).

Юрій Яновський (1902-1955)

Ю. Яновський – непересічна і суперечлива постать української літератури ХХ століття. Автобіографічна основа роману «Майстер корабля» (1928).

Змалювання стихії української революції та її наслідків у романі «Чотири шаблі» (1930).

Роман «Вершники» (1935): показ національного ґрунту народної героїки і водночас потенційна заангажованість автора у трактуванні подій як данина культівській добі.

Новелістична структура романів «Чотири шаблі» і «Вершники». Жанрові особливості роману у новелах.

Остап Вишня (1889-1956)

Трагізм життєвого і творчого шляху письменника.

Жанрові ознаки (лаконізм і дотепність, поєднання побутових замальовок і жанрових сценок з ліричними авторськими відступами) усмішок та їх жанрові різновиди (усмішка-пародія, усмішка-жарт, усмішка-нарис, усмішка-мініатюра, усмішка-реп'яшок та ін.) у численних збірках: «Кому веселе, а кому й сумне» (1924), «Вишневі усмішки сільські», «Вишневі усмішки кримські» (обидві – 1925), «Вишневі усмішки театральні» (1928) та ін.

«Зенітка» (1944) – перший твір, надрукований після його десятирічного ув'язнення. Композиція, засоби сатири та гумору.

Любов до рідної землі, поетичне змалювання природи у «Мисливських усмішках» (1958). Народна мудрість, дотепність, простота і щирість оповідача у творах «Відкриття охоти», «Заєць», «Вальдшнеп», «Дикий кабан або вепр», «Як варити і їсти суп із дикої качки» та ін.

Іван Кочерга (1881-1952)

І. Кочерга – знакова постать української драматургії.

Вершинний твір І. Кочерги – драматична поема «Свіччине весілля» («Пісня про свічку», 1930). Композиція твору. Ідейно-художня роль символічного образу свічки та світла. Художня довершеність п'єси, динамізм розвитку подій, багатство мови. Майстерність передачі історичного колориту.

Завершення драматичної поеми «Ярослав Мудрий» (1944, друга редакція – 1946). Проблематика твору, її актуальність і полемічність: заперечення теорії норманського походження Київської Русі. Утвердження ідеї єдності Русі, самобутнього характеру і світового значення її культури. Особливості композиції, сюжетна багатоплановість.

Микола Куліш (1892-1937)

Життєвий і творчий шлях.

Викриття хворобливості соціалістичної дійсності у трагікомедії екзистенціального змісту «Народний Малахій» (1927, друга ред. – 1929).

Актуальність мовної проблематики в Україні – розкриття її у комедії «Мина Мазайло» (1929).

Олександр Довженко (1894-1956)

Життєвий і творчий шлях.

«Земля» – поліаспектний твір, його парадоксальність, взаємодія історичної і міфологічної символіки. Історична заангажованість (осанна колективізації) і водночас висока філософічність кіноповісті: піднесені, величні образи народження і смерті людини, її кохання і праці.

Творчість О. Довженка періоду Другої світової війни. Монументально-романтична мала проза («Стій, смерть, зупинись!», «Відступник», «На колючому дроті», «Ніч перед боєм», «Мати» та ін.). яскрава окресленість і непримиренність конфліктів, незвичайність вчинків героїв. Кіноповість «Україна в огні» (1943) – вияв духовного опору митця тоталітарному режиму.

«Зачарована Десна» (1956). Виразна новаторська будова твору, відповідно двоплановий характер оповіді. Колоритність характерів людей українського села. Своєрідність стилю.

«Щоденник» (1941-1956) – яскравий документ епохи.

Улас Самчук (1905-1987)

Життєвий і творчий шлях письменника.

Політично загострений роман «Кулак» (1932), оцінений радянською критикою як твір «куркульського письменника». Роман-трилогія «Волинь» (1932-1937) – гімн Волині, її талановитим людям, селянській праці, любові до землі, сімейним підвалинам народного життя.

Змалювання національної трагедії – голодомору 1933 року – у романі «Марія» (1933).

Іван Багряний (1906-1963)

Біографічні дані і творчий шлях Івана Багряного.

Заснований на власних життєвих враженнях роман «Тигролови» (1943, перша назва – «Звіролови») – свідчення нескореності української людини сталінській каральній машині.

Романи «Сад Гетсиманський» (1950) і «Людина біжить над прірвою» (1956) – твори-вироки тоталітарній державі, що розповіли світові про трагедію українського народу за радянських часів, показали у дії потужну репресивну систему, яка нищила свої жертви морально і фізично. «Трагічний оптимізм» у зображенні «проклятих років» сталінщини. Віра у духовні сили, неповторне «Я» особистості, що протистоїть ворожим й зовнішнім обставинам. Автобіографічність, гуманізм творів, головна «тема-ідея» яких – «тріумф людської гідності на іспиті людини в межевій ситуації боротьби і страждань серед нелюдськості підневільної дійсності» (В. Гришко).

Відновлення інтересу до творчості І. Багряного у незалежній Україні. Посмертне присудження письменнику Державної премії України імені Тараса Шевченка (1991).

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Загальна характеристика епохи. Генезис поетичної і прозової творчості в період з кінця 50-х – 80-х років ХХ століття. Шістдесятництво як суспільно-культурний рух. Вісімдесятники як літературне явище. Поезія вісімдесятників.

Дмитро Павличко (нар. 1929)

Формування творчої особистості поета. Періодизація творчості. Тематика, жанрово-стильові особливості лірики Д. Павличка 50-60-х років. Збірки «Любов і ненависть» (1953), «Моя земля» (1955) та ін. Інтелектуальність, синтез конкретики з філософськими узагальненнями в етапній збірці «Гранослов» (1968). Інтимна лірика, збірка «Таємниця твого обличчя» (1979).

Волелюбна лірика поета останніх років. Збірка «Покаяльні псалми» (1994).

Ліна Костенко (нар. 1930)

Ліна Костенко – знакова постать української літератури другої половини ХХ ст. Збірки «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958), «Мандрівки серця» (1961), драматична доля збірок «Зоряний інтеграл» (1963) і «Княжа гора» (1972). Епохальний характер збірок «Над берегами вічної ріки» (1977), «Неповторність» (1980), «Сад нетанучих скульптур» (1987), «Вибране» (1989). Драматична поема «Дума про братів неазовських».

Роман у віршах «Маруся Чурай» (1979).

Роману у віршах «Берестечко» (1999).

Василь Симоненко (1935-1963)

Життєвий і творчий шлях митця. Прижиттєва збірка поета «Тиша і грім» (1962). Філософське осмислення буття – природи, людини та суспільства, органічний сплав громадянської лірики та інтимних почуттів, у збірках «Земне тяжіння» (1964), «Поезії» (1964), «Лебеді материнства» (1981).

Вірші «Україні», «Задивляюсь у твої зіниці», «Де зараз ви, кати мого народу?», «О земле з переораним чолом» та ін. Мотив місця поета у житті суспільства й ідея безкорисливого служіння вітчизні у поезії «Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...». Реабілітація гуманістичної ідеї цінності кожного людського життя у віршах «Ти знаєш, що ти – людина». Неповторність поетичного вислову при змалюванні образу матері: «Лебеді материнства».

Іван Драч (нар. 1936)

Життєвий і творчий шлях митця. Ранній період творчості (1961-1972): поема «Ніж у сонці» (1961), збірки «Соняшник» (1962), «Протуберанці серця» (1965), «Балада буднів» (1967), «До джерела» (1972).

Поема «Чорнобильська Мадонна» (1988). Місце письменника у сучасному літературному процесі, вплив на його подальший розвиток.

Микола Вінграновський (1936-2004)

Микола Вінграновський – митець-шістдесятник. Збірка «Атомні прелюди» (1962). Основні мотиви. Суб'єктивність сприйняття естетизованого світу природи у збірці «Сто поезій» (1967). Збірки «На срібнім березі» (1978), «Київ» (1982), «Губами теплими і оком золотим» (1984). Осмислення трагічних подій національної історії у романі «Северин Наливайко» (1966).

Василь Стус (1938-1985)

Трагічна доля письменника-патріота за умов комуністичного режиму.

Проблемно-тематичне, жанрове й образне багатство творів В. Стуса. Своєрідність образу України в поезіях «О земле втрачена, явився...», «На колимським морозі калина» та ін. Історіософські візії митця у поезіях «За літописом Самовидця», «Сто років як сконала Січ», «У цьому полі, синьому, як льон», «Як добре те, що смерті не боюсь я» та ін.; мотиви інтимної лірики. Туга за Батьківщиною, за рідними та близькими («Весь обшир мій – чотири на чотири», «У порожній кімнаті», «Весняний вечір. Молоді тумани», «Наснилося, з розлуки наверзлося», «На Колімі запахло чебрецем»).

Борис Олійник (нар. 1935)

Життєвий і творчий шлях митця. Вірш «Вибір». Поема «Урок» (1975). Виразно дидактичний вірш «В оборону хліба». «Пісня про матір»: образ матері як утвердження етичної норми.

Олесь Гончар (1918-1995)

Життєвий і творчий шлях митця. Художні особливості новели «Модри Камень». Трилогія «Прапороносці» (1946-1948).

Роман у новелах «Тронка» (1963).

Роман «Собор» (1968). Гострота й актуальність теми, багатопроBLEMність епічного полотна. Особливості композиційно-сюжетної побудови. Образна система (Микола Баглай, Ізот Лобода, Єлька, Володька Лобода).

Михайло Стельмах (1912-1983)

Життєвий і творчий шлях Михайла Стельмаха.

Автобіографічні повісті «Гуси-лебеді летять» (1964) і «Щедрий вечір» (1967) як ключ до розуміння формування творчої особистості письменника.

Роман «Чотири броди» (1979). Жанрова своєрідність твору. Звернення до трагічних сторінок минулого, зокрема голодомору і репресій 30-х рр.

Василь Барка (1908-2003)

Життя і творчість В. Барки (В. Очерета) – поета, прозаїка і драматурга, літературознавця, критика і перекладача.

Відтворення трагічних подій голодомору 1933 року у романі «Жовтий князь» (1963): три плани твору: реалістичний, психологічний і духовний.

Павло Загребельний (1924-2009)

Життєвий і творчий шлях митця. Павло Загребельний – видатний майстер історичного роману.

Роман «Диво»: композиційно-сюжетна своєрідність, наскрізний образ Софії Київської, центральна постать зодчого Сивоока, багатотональність характерів і картин.

Євген Гуцало (1937-1995)

Життєвий і творчий шлях митця.

Збірки малої прози «Люди серед людей», (1962), «Яблука осіннього саду» (1964), «Скупана в любистку» (1965), «Запах кропу» (1969).

Драматизм воєнної та повоєнної дійсності в повістях «Мертва зона» (1967), «Родинне вогнище» (1968, інша назва – «Мати своїх дітей»).

Григор Тютюнник (1931-1980)

Григор Тютюнник – «блискучий новеліст і повістяр» (О. Гончар) 60-70-х років ХХ ст. Життєвий і творчий шлях митця. Моделювання вселюдських мотивів й питань кризь призму конкретної історії героя, його душевного стану («Деревій», «Три зозулі з поклоном», «Три плачі за Степаном»).

Маргінальні мотиви і характери в оповіданнях «Син приїхав», «Оддавали Катрю». Відстоювання людяного в людині, духовності в новелах «Поминали Маркіяна».

Зображення колізій ініціації як змужніння людської душі в трагічній ситуації війни в повістях «Облога», «Вогник далеко в степу» Григора Тютюнника.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XX – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тенденція розвитку української літератури наприкінці ХХ – початку ХХІ століття.

Літературні угруповання та об'єднання, їх лідери: Національна спілка письменників, АУП (Асоціація українських письменників), асоціація «Нова література»; «Бу-Ба-Бу», «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «Західний вітер», «ЛуГоСад», «500», «Червона фіра»).

Покоління вісімдесятників – свідок краху тоталітарної системи.

Апокаліптичне світовідчуття, тяжіння до заперечення й розвінчання. Руйнування радянських комплексів і стереотипів у житті й літературі.

Валерій Шевчук (1939 р. нар.)

Життя і творчість митця.

Філософсько-міфологічна основа роману-балади «Дім на горі» (повість-преамбула та збірка новел «Голос трави»). Особливості композиції. Демонологічні мотиви.

Ярослав Стельмах (1949-2001)

Короткі відомості про письменника та його твори.

Переосмислення канону драматургічного персонажа у ранніх п'єсах Я. Стельмаха: від деперсоналізації до екзистенції. Аналіз ранніх п'єс «Шкільна драма» (інша назва – «Драма в учительській») та «Привіт, Синичко!..» Зображення у трагікомедії «Синій автомобіль» духовної і творчої кризи письменника.

Василь Шкляр (1951 р. нар.)

Український письменник, політичний діяч.

Роман «Чорний ворон». Історична та художня правда. Жанр художньо-документального роману. Особливості композиції. Любовна сюжетна лінія. Постать отамана Чорного Ворона – Веремія Чорновуса. Образи побратимів Чорного Ворона. Герої-вовкулаки, козачка Дося і сліпа ворожка Євдося.

Василь Герасим'юк (1956 р. нар.)

Віхи життя і творчості, формування світогляду. «Чоловічий танець». Символічний образ Ісуса Христа. «Жива ватра», «Прийшли вночі: Твій, діду, син умер». Міфологема вогню. Містика як співакт кількох індивідів. Ритуал

поховання в поезії «Старовинні забави». «Старий Завіт». Гранична ситуація в житті індивіда. Християнське переживання смерті ближнього.

Ігор Римарук (1958-2008)

Життєвий і творчий шлях.

Збірка «Діва Обида» (2002). Специфіка композиції книжки. Осучаснена біблійна манера.

Літературне угруповання «Бу-Ба-Бу», його засновники

Новий різновид поезії – поетичне шоу. Архетип ліричного героя у творчості бубабістів.

Юрій Андрухович (1960 р. нар.)

Роман «Рекреації». Смысл назви твору. Орієнтації на концепцію середньовічної «карнавальної культури й амбівалентності».

Роман «Московіада». Мозаїко-карнавальна композиція, моно-міфологічна схема розгортання сюжету.

Оксана Забужко (1960 р. нар.)

Життєвий шлях письменниці. Проза, поезія, дослідницькі студії та есеїстика.

Збірки «Травневий іній», «Диригент останньої свічки», «Апостол», «Новий закон Архімеда : Вибрані вірші 1980-1998» (оглядово).

Збірка прози «Сестро, сестро» – книжка-самоантологія.

Повість «Казка про калинову сопілку». Фольклорно-міфологічні джерела. Композиція і сюжет повісті. Ідея єдності роду. Образи.

Галина Пагутяк (1958 р. нар.)

Життєвий шлях Галина Пагутяк.

Роман «Слуга з Добромиля». Історично-містичні події, які охоплюють вісім століть – від XII до XX.

Євген Пашковський (1962 р.н.)

Євген Пашковський – прозаїк, есеїст, лідер асоціації «Нова література».

Роман-есеї «Щоденний жезл». Своєрідне зображення «імперії зла» – «мішанини народів і вір..., пекла життя і пекла в людських душах».

Роман «Осінь для ангела» – твір про зайвий інтелектуалізм та його смертоносний вплив на життя.

В'ячеслав Медвідь (1951 р. нар.)

Романи «Льох», «Кров на соломі».

Костянтин Москалець (1963 р. нар.)

Поет, прозаїк, перекладач, літературний критик, музикант.

Новела «Споглядання черешні».

Роман «Вечірній мед» (книга третя, 2003).

Література 90-х XX століття. Міленіумне покоління

Покоління дев'яностників.

Представники: літугрупування «Нова дегенерація», Сергій Жадан, Юрій Бедрик, Тарас Прохасько, Юрій Іздрик, Володимир Єшкілев.

Сергій Жадан (1974 р. нар.)

Формування світогляду. «Цитатник» (1995) – збірка вибраного з попередніх самвидавчих поетичних книжок. Політичний вірш «Цитатник» – роздум над змістом власного «я» в контексті історії і культури України.

Літгурт «**Нова дегенерація**» (Іван Андрусяк, Степан Процюк, Іван Ципердюк).

Іван Андрусяк (1968 р. нар.)

Поет, прозаїк, перекладач, літературний критик.

Збірка «Отруєння голосом» (1996). Основні мотиви збірки.

Степан Процюк (1964 р. нар.)

Поет, прозаїк, есеїст, літературний критик.

Повість «Репортаж із царства нелюбові» (2001). Авторське жанрове визначення – екзистенційна мелодрама. Відверта морально-дидактична тенденція.

Олесь Ульяненко (1962-2010)

Традиції російської «чорнушної прози» 80-х років у творчості письменника.

Роман «Сталінка». Середовище міського дна. Центральні персонажі роману – бомж Лорд-Ион і злочинець Горік Піскар'юв. Тема Сталіна і сталінщини.

Марія Матіос (1959 р. нар.)

Роман «Солодка Даруся» (2005). Розповідь про нещадні жорна історії, невитравне людське зло і незнищенне добро.

Збірка новел «Нація. Одкровення». Два цикли – «Апокаліпсис» й «Одкровення». Жанровий і концептуальний сенс новел «Просили тато-мама...», «Не плачте за мною ніколи...».

Тарас Прохасько (1968 р. нар.)

Тарас Прохасько – один із наймолодших представників «станіславського феномену». Збірка «Лексикон таємних знань». Оповідання «Від чуття при сутності».

Сучасна українська драматургія

Антологія «Страйк ілюзій» (2004).

Міленіумне покоління (двотисячники)

Найновіші тенденції розвитку сучасного українського письменства. Жанрове розмаїття. Співвідношення та взаємопроникнення елітарної і масової культури. Новітня українська література у світовому контексті.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Предмет і завдання навчальної дисципліни. Зв'язок лінгводидактики із суміжними дисциплінами. Методи наукового дослідження. Зміст і побудова курсу.

Вимоги до підготовки вступника. Основна література з курсу лінгводидактики.

Значення шкільного курсу української мови та його місце серед інших навчальних дисциплін.

Структура й зміст чинної програми з української мови.

Освітньо-виховна мета, завдання, зміст, принципи навчання української мови в школі. Змістові лінії мовної освіти. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Підручник як основний засіб навчання. Принципи його побудови. Навчально-методичні комплекти.

Дидактичний матеріал з української мови та вимоги до нього. Засоби унаочнення, їхні функції, види та методика використання. Технічні засоби в навчанні мови.

Методи та прийоми навчання української мови.

Урок як основна форма організації навчання. Основні вимоги до уроку української мови на сучасному етапі. Проблема типології уроків української мови.

Нетрадиційні уроки, їхнє значення та методика проведення (інтегрований урок, урок-гра, урок-дискусія, урок-концерт, урок-семінар, урок-екскурсія та ін.).

Інноваційні технології в методиці навчання української мови.

Методика навчання фонетики, орфоепії й графіки.

Методика навчання лексики та фразеології.

Методика вивчення будови слова й словотвору.

Методика вивчення частин мови.

Методика навчання орфографії.

Методика навчання синтаксису й пунктуації.

Мовленнєвий розвиток учнів як методична проблема. Методика вдосконалення рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

Позакласна та факультативна робота з української мови.

Методична робота вчителя-словесника. Кабінет української мови у школі. Методична робота в школі. Вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-новаторів.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література як вид мистецтва і як шкільний предмет. Специфіка української літератури в парадигмі навчальних предметів загальноосвітніх закладів різного типу. Зміст і структура шкільного курсу української літератури (за чинною програмою для 5-11 кл.).

Методика викладання літератури як наука. Її предмет, місце в системі інших наук, наукові методи дослідження. Складові частини та джерела розвитку методики.

Генеza методики навчання української літератури в школі. Внесок О.Дорошкевича, Т. і Ф.Бугайків, О.Мазуркевича, Є.Пасічника, Н.Волошиної, Б.Степанишина, Б.Буяльського, Г.Клочака. Проблеми наукових досліджень учених-методистів: екзистенціально-діалогічна концепція вивчення

літератури (Г.Токмань), компаративне вивчення творів української і світової літератур (А.Градовський), вивчення літератури у взаємозв'язку з іншими мистецтвами (С.Жила), технологія аналізу художніх творів (А.Ситченко).

Модель професійної діяльності вчителя літератури, її структурні компоненти: художньо-дослідницька, методична, психолого-педагогічна, комунікативна діяльність. Учителю-словеснику і його професійні якості та вміння.

Основні етапи літературного розвитку школярів. Особливості сприймання літератури учнями молодшого й старшого підліткового віку. Характер сприймання мистецтва слова в роки ранньої юності.

Планування роботи вчителя-словесника (поурочне, тематичне, календарно-тематичне). Рубрики кожного з видів планування. Урок як основна форма літературної освіти школярів. Його структура. Складники конспекту уроку літератури. Дидактичні етапи уроку (1. Мотивація навчальної діяльності; 2. Актуалізації опорних знань; 3. Засвоєння нових знань і формування на їх основі нових умінь та навичок; 4. Закріплення ЗУН-ів; 5. Домашнє завдання). Методична підструктура уроку – ланцюжок навчальних ситуацій.

Проблема типології уроків літератури. Різні класифікації уроків на основі характеру дидактичних завдань, домінуючих форм і методів роботи; змісту та характеру літературного матеріалу; рівнів пізнавальної активності школярів. Інноваційний урок, його різновиди (компаративного аналізу, культурологічного аналізу, інтегрований урок, урок-гра, урок-дискусія, урок-концерт, літературно-музична композиція, урок-прес-конференція, урок-екскурсія та ін.).

Методи і прийоми навчання літератури в школі (метод творчого читання, лекція, бесіда та її різновиди, літературні ігри, самостійна робота. Прийоми творчого читання (види читання, різноманітні коментарі, словникова робота). Проблемність на уроках літератури, її наукові основи. Засоби створення проблемності.

Етапи вивчення художнього твору: підготовка до його сприймання, сприймання твору, підготовка до аналізу, аналіз, підсумок вивчення твору. Зміст та основні методи і прийоми роботи на кожному з етапів.

Вивчення життєвого і творчого шляху письменника як важлива ланка в системі шкільного викладання літератури. Принципи та джерела вивчення особистості митця. Традиційні та інноваційні форми і методи вивчення життєпису письменників. Художня розповідь. Лекція та прийоми активізації навчальної діяльності учнів.

Шкільний аналіз літературного твору. Принципи та основні шляхи аналізу (слідом за автором, композиційний, пообразний, проблемно-тематичний). Прийоми аналізу.

Етапи та специфіка вивчення епічних творів у середній та старшій ланці. Його методи і прийоми: складання різних видів плану, переказування твору і його види, усне малювання, складання кіносценарію, інсценізація твору чи

його окремих епізодів. Характеристики образів-персонажів (індивідуальна, порівняльна й групова).

Особливості та етапи вивчення ліричних творів. Методи і прийоми аналізу ліричних віршів. Творче читання та його прийоми. Розбір версифікації вірша.

Специфіка вивчення драматичних творів, методи і прийоми їх аналізу (опис уявних декорацій, окремих мізансцен, режисерський, акторський та інші види коментарів, перегляд фільмів-спектаклів і театральних вистав під час вивчення драматичних творів, повідомлення про сценічну історію драматичного твору, виконання ролей визначними акторами, відгуки та рецензії на театральну виставу).

Вивчення мови художнього твору й стилю письменника (спостереження над текстом твору, зіставлення різних редакцій твору, виписування цитат з їх тлумаченням, дослідження редакторських і цензурних втручань в авторський текст, зіставлення остаточного тексту з його рукописними варіантами, стилістичний експеримент тощо).

Підсумковий етап вивчення твору, його мета та особливості в середніх і старших класах. Види контролю (поурочний, тематичний підсумковий). Види завдань (тести, проекти, реферати тощо).

Вивчення літературно-критичних статей. Методичні прийоми опрацювання їх змісту. Складання плану, тез, конспекту статті. Коментоване читання літературно-критичного матеріалу, постановка проблемного запитання, дискусія тощо.

Формування системи теоретико-літературних понять в учнів середніх та старших класів. Основні етапи їх засвоєння.

Розвиток зв'язного мовлення учнів у процесі шкільного вивчення літератури. Основні види усних і письмових робіт з літератури, їх жанри. Особливості уроків розвитку зв'язного мовлення в 5-8, 9-11 класах.

Позакласна робота з літератури, її масові, групові та індивідуальні форми.

Шкільний літературний кабінет, його типи. Сучасні види наочності й ТЗН на уроках літератури. Використання комп'ютера та Інтернету. Творчі засади методичної роботи в школі. Вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників України та Вінниччини.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ із Сучасної української літературної мови

Основна

1. Арполенко Г.П. Числівник української мови / Г.П. Арполенко, К.Г. Городенська, Г.Х. Щербатюк. – К.: Наук. думка, 1980. – 242 с.
2. Безпояско О.К. Граматика української мови: Морфологія / О.К. Безпояско, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
3. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії / О.К. Безпояско. – К.: Наук. думка, 1991. – 171 с.
4. Будько М.В. Проблема простого ускладненого речення в українському мовознавстві / М.В. Будько // Мовознавство. – 1991. – №3.
5. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис / І.Р. Вихованець. – К., 1993.
6. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1987. – 231 с.
7. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
8. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Грищенко. – К.: Рад. школа, 1982. – 208 с.
9. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1980. – 286 с.
10. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський. – К., 1983.
11. Вихованець Іван, Городенська Катерина. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.
12. Гливінська Л. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: навч. посіб / Л. Гливінська. – К.: Логос, 2008. – 315 с.
13. Крижанівська О.І. Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики: навч. посіб / О.І. Крижанівська. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 248 с.
14. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія / В.О. Горпинич. – К.: Вища школа, 1999.
15. Горпинич В.О. Українська морфологія: навчальний посібник / В.О. Горпинич. – Дніпропетровськ, ДДУ, 2000. – 364 с.
16. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові / А.П. Грищенко. – К., 1978. – 207 с.
17. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові / А.П. Грищенко. – К., 1969.
18. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові / С.І. Дорошенко. – Харків, 1980.
19. Дудик П.С. Просте ускладнене речення / П.С. Дудик. – Вінниця, 2002.

20. Коваль Л.М. Модульний курс синтаксису простого речення в українській мові / Л.М. Коваль. – Вінниця: ПП Главацька, 2010. – 280 с.
21. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія / І.К. Кучеренко. – Вінниця: “Поділля- 2000”, 2003. – Вид. 2, уточ. й доп. – 464 с.
22. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / М.В. Леонова. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с.
23. Медведєв Ф.П. Українська фразеологія / Ф.П. Медведєв. – Харків, 1982.
24. Мойсієнко А.К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.К. Мойсієнко. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. – 207 с.
25. Плющ М. Я. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми: навчальний посібник / М. Я. Плющ, О. Ю. Грипас. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 264 с.
26. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
27. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови \ Л.Г. Скрипник. – К.: Наук. думка, 1973. – 279 с.
28. Слинько І.І. Синтаксис сучасної української літературної мови. Проблемні питання / І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К., 1994.
29. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Грищенка А.П.]. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.
30. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Плющ М.Я.]. – К.: Вища школа, 2000. – 430 с.
31. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Пономарева О.Д.]. – К.: Либідь, 2001.
32. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / [за ред. І.К.Білодіда]. – К., 1969.
33. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / [за ред. І.К.Білодіда]. – К.: Наук. думка, 1969. – 583 с.
34. Сучасна українська літературна мова: Фонетика / [ред. І.К. Білодіда]. – К., 1969.
35. Сучасна українська літературна мова / [за ред. М.Я. Плющ]. – 7-е вид. – К.: Вища школа, 2009. – 430 с.
36. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. / [за ред. М.М.Фашенко]. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 176с.
37. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсеєнко, О.В.Бас-Кононенко, В.В.Бондаренко та ін. – К.: Знання, 2010. – 270 с.
38. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія / Н.І. Тоцька. – К., 1983.

39. Українська мова. Енциклопедія / [за ред. В.М. Русанівського]. – К., 2000.
40. Чапля І.К. Прислівники в українській мові / І.К. Чапля. – Харків, 1960.
41. Шевченко Л.Ю. Сучасна українська мова. Довідник / Л.Ю. Шевченко, В.В. Різун, Ю.В. Лисенко. – К., 1990.
42. Шкурятян Н.Г. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник / Н.Г. Шкурятян, С.В. Шевчук. – К.: Літера, 2000. – 688 с.
43. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови / К.Ф. Шульжук. – К., 2004.

Додаткова

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології / М.Ф. Алефіренко. – Харків: Вища школа, 1987. – 133 с.
2. Бурячок А.А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові / А.А. Бурячок. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1961. – 149 с.
3. Ващенко В.С. Українська лексикологія: семантико-стилістична типологія слів: Посібник для студентів-філологів / В.С. Ващенко. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. – 125 с.
4. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І.Р. Вихованець. – К., 1983.
5. Гнатюк Г.М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові / Г.М. Гнатюк. – К.: Наук. думка, 1982. – 248 с.
6. Горещкий П.Й. Історія української лексикографії / П.Й. Горещкий. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1963. – 263 с.
7. Городенська Катерина. Граматичний словник української мови: сполучники / Катерина Городенська. – Київ-Херсон, 2007. – 337 с.
8. Гриценко П.Ю. Ареальне варіювання лексики / П.Ю. Гриценко. – К.: Наук. думка, 1990. – 272 с.
9. Доленко М.Т. Сучасна українська мова / М.Т. Доленко, І.І., І.І. Пацюк, А.Г. Кващук. – К., 1987.
10. Ермоленко С.С. Образные средства морфологи / С.С. Ермоленко. – К.: Наук. думка, 1987. – 113 с.
11. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова / М.А. Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1984. – 255 с.
12. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. – К., 1972.
13. Загнітко А.П. Морфологічні категорії іменника в синтагматичній і парадигматичній / А.П. Загнітко. – К.: НМК ВО, 1990. – 132 с.
14. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові / Н.Л. Іваницька. – К., 1986.
15. Іваницька Н.Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу / Н.Л. Іваницька. – К., 1989.
16. Івченко М.П. Числівники української мови / М.П. Івченко. – К.: Вид-во Київ. держ. ун-ту ім. Т.Г.Шевченка, 1955. – 143 с.
17. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М.У. Каранська. – К., 1995.

18. Коваль А.П. Пригоди слова: Науково-популярне видання / А.П. Коваль. – К.: Рад. школа, 1985. – 213 с.
19. Коваль А.П. Крилате слово / А.П. Коваль. – К.: Рад. школа, 1983. – 222 с.
20. Коптілов В.В. У світі крилатих слів / В.В. Коптілов. – К.: Веселка, 1976.
21. Кочерган М. Слово і контекст / М. Кочерган. – Львів, 1980.
22. Кучеренко І.К. Категорія відмінка в сучасній українській мові / І.К. Кучеренко. – Львів: Вид-во Львів.ун-ту, 1961. – 52 с.
23. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові / І.Г. Матвіяс. – К.: Рад. школа, 1974. – 184 с.
24. Мацько Л.І. Інтер'єктиви в українській мові: Навч. посібник / Л.І. Мацько. – К.:КДП, 1981. – 130 с.
25. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – К., 1993.
26. Русанівський В.М. Структура українського дієслова / В.М. Русанівський. – К., 1971.
27. Плющ М.Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти) / М.Я. Плющ. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 89 с.
28. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму / В.Д. Ужченко. – К.: Рад. школа, 1988. – 278 с.
29. Уорф Б.Л. Грамматические категории // Принципы типологического анализа языков различного строя / Б.Л. Уорф. – М.: Наука, 1972. – С.44–60.
30. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови: перекл. з англ. / Ю. Шевельов. – Харків: Акта, 2002. – 1054 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ **з Методики навчання української мови**

1. Нормативна література

1. Вимоги до виконання письмових робіт учнів загальноосвітніх навчальних закладів і перевірки зошитів з української мови й літератури та зарубіжної літератури у 5-11 класах (Лист МОНУ) // Довідник учителя української мови та літератури в запитаннях і відповідях / Автор-упорядник В.Л.Федоренко. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – С 542–547.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти: 1. Освітня галузь «Мови і літератури» // Книга вчителя української мови та літератури / упорядник Н.І. Шинкарук. –Харків: Торсінг плюс, 2005. – С. 13–30.
3. Концепція мовної освіти 12-річної школи // Дивослово. – 2002. – № 8. – С. 59–65.
4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5-11 класи / укладачі: В.Новосьолова, Л.Скуратівський, Г.Шелехова // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 4. – С. 49–66.

5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова 5-12 класи / Г.Т. Шелехова, Т.І. Тихоша, А.М.Корольчук, В.І.Новосьолова, Я.І.Остаф / за ред. Л.В.Скуратівського. – К.-Ірпінь: Перун, 2005. – 176 с.

2. Основна література

1. Заболотний О. Урок української мови: традиції й інновації / О. Заболотний // Бібліотечка Дивослова. – 2009. – № 5. – С 2–56.
2. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії / С.О.Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
3. Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я.Мельничайко та ін. – К. : Радянська школа, 1987. – 246 с
4. Методика викладання української мови в середній школі / за ред. І.С.Олійника. – К. : Вища школа, 1989. – 439 с
5. Методика навчання рідної мови в середніх освітніх закладах / за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2005. – 400 с
6. Підручники з рідної мови для 5-11 класів середньої загальноосвітньої школи (останні видання).
7. Плиско К. Теорія і методика навчання української мови в середній школі / К.М. Плиско. – Харків, 2001.

3. Додаткова література

1. Беляєв О. Сучасний урок української мови / О.М. Беляєв. – К., 1981.
2. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності на уроках рідної мови / Т.К. Донченко. – К., 1995.
3. Мельничайко В.Я. Удосконалення змісту і методів навчання української мови / В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк, Л.П. Рожило. – К. : Рад. школа, 1982. – 216 с
4. Пентилюк М. Сучасний урок української мови / М.І. Пентилюк, Т.Г. Окуневич. – Харків: Основа, 2007.
5. Плиско К.М. Організація сучасного уроку мови, його спостереження й аналіз / К.М. Плиско. – Харків: Основа, 1992.
6. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004.
7. Скуратівський Л.В. Пізнавальні завдання з української мови / Л.В.Скуратівський. – К. : Радянська школа, 1987.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ із Історії української літератури та методики навчання української літератури Основна

1. Бандура О. М. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення української літератури : посібник для вчителя / О. М. Бандура. – К. : Рад. школа, 1984. – 166 с.

2. Возняк М.С. Історія української літератури: В 2-х т. / М. Возняк. – Львів, 1992. – Т.1; – Львів, 1994. – Т. 2.
3. Грицай М.С., Микитась В.Л., Шолом Ф.Я. Давня українська література: Підручник. – 2-е вид. / М. Грицай, В. Микитась. Ф. Шолом. – К., 1989.
4. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т. – Т. 1 / М. Грушевський / Упор. В. Яременко; Авт. передм. Н. Кононенка; Приміт. Л. Дунаєвської. – К., 1993.
5. Демчук О. В. Нестандартні уроки з української літератури в 9-11 класах / О. В. Демчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2000. – 141 с.
6. Єфремов С. Історія українського письменства. Від початків до Костомарова / С. Єфремов. – К. – Лейпціг, 1919. Фотопередрук у Мюнхені 1989 р.
7. Історія української літератури (Перші десятиріччя ХІХ століття): Підручник / П. Хропко, О. Гнідан, П. Орлик та ін. – К., 1992.
8. Історія української літератури 70-90-х рр. ХІХ ст.: У 2 т. / За ред. О. Гнідан. – К., 1999.
9. Історія української літератури ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. М. Жулинського. – К., 2006.
10. Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Гнідан. – К., 2005.
11. Історія української літератури. У 2 т. / За ред. І. Дзеверіна. – К., 1988.
12. Історія української літератури. ХІХ століття: У 3 кн. / За ред. М. Яценка. – К., 1997.
13. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) / О. М. Куцевол. – К. : Освіта України, 2008. – С. 281-295.
14. Наукові основи методики літератури : навч.-методичний посібник / за ред. Н. Й. Волошиної. – К. : Ленвіт, 2002. – 344 с.
15. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К. : Ленвіт, 2000. – 354 с.
16. Пультер С. О. Методика викладання української літератури в середній школі: Курс лекцій для студентів-філологів / С. О. Пультер, А.В. Лісовський. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 144 с.
17. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу : монографія / А. Л. Ситченко. – К. : Ленвіт, 2004. – С. 173-180.
18. Степанишин Б. І. Викладання української літератури в школі / Б.І. Степанишин. – К. : Проза, 1995. – 254 с.
19. Степанишин Б. І. Література – вчитель – учень / Б. І. Степанишин. – К. : Освіта, 1993. – 240 с.
20. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник / Г. Л. Токмань. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.

21. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. / Упор. В. Яременко, Є. Федоренко. – К., 1993 – 1994.

22. Чижевський Д.І. Історія української літератури (від початків до доби реалізму) Д. Чижевський. – Тернопіль, 1994.

23. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI-XVIII століть: У 2 кн. / В. Шевчук. – К.: Либідь, 2005.

Додаткова

1. Агеєва В.П. Українська імпресіоністична проза / В. Агеєва. – К., 1994.

2. Александрова О. Старокиївська агіографічна проза / О. Александрова. – Одеса, 1999.

3. Астаф'єв О. Українська повоєнна еміграційна література: шляхи розвитку / О. Астаф'єв // Варшавські українознавчі записки. – № 25-26. – Варшава, 2008.

4. Білецький О. Літературно-критичні статті / О. Білецький. – К., 1990.

5. Бугайко Т. Ф. Українська література в середній школі: Курс методики / Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф. Бугайко. – К.: Рад. школа, 1962. – 391 с.

6. Буяльский Б. А. Курс на мастерство : пособие для учителя-словесника / Б. А. Буяльский. – К.: Рад. школа, 1970. – 206 с.

7. Василь Стефаник – художник слова / Ред. В. Грещук, В. Кононенко, С. Хороб. – Ів.-Франківськ: Плай, 1996.

8. Гнідан О.Д. Василь Стефаник: Життя і творчість / О. Гнідан. – К., 1991.

9. Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есе, полеміка / Г. Грабович. – К., 1997.

10. Градовський А. В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика / А. В. Градовський. – Черкаси : Брама, 2003. – 292 с.

11. Грицюта М.С. Художній світ Василя Стефаника/ М. Грицюта. – К., 1982.

12. Гром'як Р. Давнє і сучасне: Вибрані статті з літературознавства / Р. Гром'як. – Тернопіль, 1997.

13. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Т. Гундорова. – Львів, 1997.

14. Демченко І. Особливості поезії Ольги Кобилянської / І. Демченко. – К, 2001.

15. Демчук О. Життєпис письменника (конспекти нестандартних уроків) / О. Демчук. – К.: Педагогічна преса, 2002. – 192 с.

16. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – К., 1995.

17. Живиця: Хрестоматія української літератури ХХ століття. У 2 кн. / Упор. М. Конончук, Н. Бондар, Т. Конончук. – К., 1998.

18. Жила С. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи : монографія / С. Жила. – Чернівці : Деснянська правда, 2004. – 360 с.

19. Жулинський М. Наближення: Літературні діалоги / М. Жулинський. – К.: Дніпро, 1986.
20. Жулинський М. Слово і доля: Навчальний посібник [Г. Сковорода] / М. Жулинський. – К., 2006.
21. Жулинський М.Г. Із забуття – в безсмертя / М. Жулинський. – К., 1990.
22. Золотухін Г. Твір з української мови та літератури / Г. Золотухін, І. Жебка, Н. Литвиненко. – К.: Освіта, 1997. – 123 с.
23. Калениченко Н.Л. Михайло Коцюбинський: Нарис життя і творчості / Н. Калениченко. – К.: Дніпро, 1984.
24. Кирилюк Є.П. Тарас Шевченко: Життя і творчість / Є. Кирилюк. – К., 1964.
25. Ключек Г. Світ «Велесової книги» / Г. Ключек. – Кіровоград, 2001.
26. Когут О. Інноваційні технології навчання української мови і літератури / О. Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 203 с.
27. Коломієць В., Коломієць Т. Образ матері і дитини у творчості Тараса Шевченка / В. Коломієць, Т. Коломієць // Українська мова та література: Посібник для вчителів – словесників, студентів – філологів, вступників до вузів. – К., 1996.
28. Кононенко П.П. Українська література: Проблеми розвитку / П. Кононенко. – К., 1994.
29. Костюченко В.А. Степан Васильченко: Життя і творчість / А. Костюченко. – К., 1978.
30. Кузнецов Ю.Б. М.Коцюбинський – імпресіоніст / Ю. Кузнецов. – К., 1997.
31. Кузнецов Ю.Б. Поетика прози Михайла Коцюбинського / Ю. Кузнецов. – К.: Наукова думка, 1989.
32. Мазуркевич О. Р. За рідне слово в рідній школі: На шляху становлення методики української літератури / О. Р. Мазуркевич. – К.: Херсон: [Б.н.], 1995. – 208 с.
33. Мишанич О. Крізь віки: Літературно-критичні та історіографічні статті та дослідження / О. Мишанич. – К., 1996.
34. Мишанич О. Повернення. Літературно-критичні статті і нариси / О. Мишанич. – К., 1993.
35. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К.: Слово, 2011. – 420 с.
36. Нахлік Є.К. Українська романтична проза 20-60-х рр. XIX ст. / Є. Нахлік. – К., 1988.
37. Ніколенко О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник для вчителя / О. М. Ніколенко, О. М. Куцевол. – К.: Вид. центр «Академія», 2003. – 288 с.
38. Павленко Г. Становлення історичної белетристики в давній українській літературі / Г. Павленко. – К., 1984.

39. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – 2-е вид., перероб. і доп. / С. Павличко. – К., 1999.
40. Павлюк М.М. Творчий метод і поетика Т. Шевченка / М. Павлюк. – К., 1980.
41. Пархомик Р.Я. По дорозі в казку українського модернізму / Р. Пархомик. – К., 1997.
42. Пивоваров М. Юрій Федькович. Літературно-критичний нарис / М. Пивоваров. – К., 1954.
43. Погребенник Ф.П. Сторінки життя і творчості Василя Стефаника / Ф. Погребенник. – К., 1980.
44. Поліщук Ф.М. Український фольклор. Давня українська література. Практичні заняття: Навч. Посібник / Ф. Поліщук. – К., 1991.
45. Проблеми історії та теорії української літератури кінця XIX – поч. XX ст. – К.: Наукова думка, 1991.
46. Рисак О. Мелодії і барви слова: Проблеми синтезу мистецтв в українській літературі кінця XIX – початку XX століття / О. Рисак. – Луцьк, 1996.
47. Слоньовська О. В. Конспекти уроків української літератури для 11 класу: Нове прочитання творів / О. В. Слоньовська. – К. : Рідна мова, 2001. – 796 с.
48. Степанишин Б. Давня українська література в школі / Б. Степанишин. – К., 2000.
49. Сильові тенденції української літератури XX століття: Збірник. – К., 2004.
50. Телехова О. Вивчення теорії літератури в школі / О. Телехова. – Х. : Гриф, 1998. – 175 с.
51. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція / Г. Л. Токмань. – К. : Міленіум, 2002. – 302 с.
52. Українські поети-романтики 20-40-х рр. XIX ст. / Вступ. стаття І. Айзенштока. – К., 1988.
53. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко / Л. Ушкалов. – К., 2006. – 284 с.
54. Федас Й. Український народний вертеп (у дослідженнях XIX-XXст.) / Й. Федас. – К., 1987.
55. Федченко П.М. Літературна критика на Україні першої половини XIX ст. / П. Федченко. – К., 1982.
56. Филипович П. Літературно-критичні статті / П. Филипович. – К., 1991.
57. Хропко П. Анатолій Свидницький / Свидницький А. Роман. Оповідання. Нариси. – К., 1985.
58. Шевчук В. Дорога в тисячу років: Роздуми, статті, есе / В. Шевчук. – К., 1990.
59. Шуляр В. І. Методична лоція: бібліографічний путівник учителя літератури / В. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2008. – 336 с.

60. Шумило Н.М. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і літературна критика кінця XIX – початку XX ст. / Н. Шумило. – К., 2003.

61. Юрійчук М.І., Івашкевич З.А. Юрій Федькович: Семінарій / М. Юрійчук. З. Івашкевич. – К., 1981.

62. Яременко П. Іван Вишенський / П. Яременко. – К., 1982.

63. Яременко П. Мелетій Смотрицький: Життя і творчість / П. Яременко. – К., 1986.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ,
ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
та МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ й МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Вступник повинен мати належний рівень знань з фонетичної системи, лексичного складу і граматичної будови сучасної української літературної мови, володіти її літературними нормами; оперувати системою теоретичних знань з методики навчання української мови; втілювати методичні ідеї у практику вивчення предмета .

Вступник повинен мати належний рівень знань з історії української літератури та методики її навчання, володіти навичками комплексного аналізу художнього твору, систематизувати та узагальнювати набуті знання, використовувати їх у своїй практичній діяльності.

Екзаменаційний тест складається з 50 тестових завдань, за виконання яких вступник може одержати 100 балів, кожна правильна відповідь оцінюється у 2 бали.

Залежно від кількості набраних балів вступник може бути рекомендований або не рекомендований до навчання:

1– 49 балів – не рекомендований.

50 – 100 балів – рекомендований.